

**EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME**

ČETVRTO ODJELJENJE

**PREDMET MOMIĆ I DRUGI PROTIV
BOSNE I HERCEGOVINE**

(aplikacije broj 1441/07, 32382/07, 8159/08, 37282/08 i 19511/10)

PRESUDA

STRASBOURG

15. januar 2013. godine

Ova presuda je konačna, ali može biti podložna redakcijskim izmjenama.

U predmetu Momić i drugi protiv Bosne i Hercegovine,

Europski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasjedajući u Komitetu u sastavu:

George Nicolaou, *predsjedavajući,*

Zdravka Kalaydjieva,

Faris Vehabović, *sudije*

i Fatoş Aracı, *zamjenik registrara Odjela,*

nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 11. decembra 2012. godine, donijelo je i usvojilo sljedeću presudu:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je podnošenjem pet aplikacija Sudu (aplikacije br. 1441/07, 32382/07, 8159/08, 37282/08 i 19511/10) protiv Bosne i Hercegovine koje je, u skladu s članom 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i sonovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija), podnijelo pet državljana Bosne i Hercegovine, g. Milan Momić, g. Živan Anđić, gospođa Ismihana Kalem, g. Hašim Delić i g. Marinko Tomčić (u daljem tekstu: aplikanti), u razdoblju od 21. decembra 2006. godine do 24. marta 2010. godine.

2. Gospodina Milana Momića zastupao je g. S. Marić, advokat iz Banja Luke, gospođu Ismihanu Kalem zastupao je g. G. Marić, advokat iz Banja Luke, g. Hašima Delića zastupao je g. S. Bilić, advokat iz Dervente. Vladu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vlada), zastupala je njena zastupnica, gospođa M. Mijić.

3. Dana 30. avgusta 2010. godine (aplikacije br. 1441/07, 32382/07, 8159/08 i 37282/08) i 4. jula 2011. godine (aplikacija br. 19511/10) predsjednik Četvrtog odjeljenja odlučio je obavijestiti Vladu o aplikacijama. Također je odlučeno da se meritum i dopuštenost aplikacija razmatraju istovremeno (članak 29. stavak 1.).

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

4. Aplikanti su, prateći slijed njihovih imena u prednjem tekstu, rođeni 1949. godine, 1951. godine, 1961. godine, 1933. godine i 1977. godine i žive u Bosni i Hercegovini.

5. Putem pet presuda različitih prvostupanjskih sudova, koje su donesene 25. aprila 2002. godine, 23. septembra 2005. godine, 7. oktobra 2002. godine, 8. septembra 2003. godine i 24. decembra 2002. godine, a

postale su pravnosnažne redom 9. marta 2005. godine, 23. septembra 2005. godine, 12. jula 2005. godine, 6. aprila 2005. godine i 24. januara 2006. godine, Republici Srpskoj (entitetu Bosne i Hercegovine) naloženo je da u roku od 15 dana isplati sljedeće iznose u konvertibilnim markama (KM)¹:

(i) 26.994,86 KM na ime kapitalizirane rente gospodinu Milanu Momiću;
(ii) 87.479,19 KM na ime materijalne štete u vidu izgubljene zarade gospodinu Živanu Anđiću;

(iii) 2.235 KM na ime materijalne štete sa zateznim kamatama po zakonskoj stopi izračunatoj od početka postupka do konačne isplate i 4.586 KM na ime troškova postupka gospođi Ismihani Kalem;

(iv) 7.525 KM na ime materijalne štete sa zateznim kamatama po zakonskoj stopi izračunatoj od početka postupka do konačne isplate i 1.400 KM na ime troškova postupka gospodinu Hašimu Deliću; i

(v) 11.500 KM na ime nematerijalne štete sa zateznim kamatama po zakonskoj stopi izračunatoj od početka postupka do konačne isplate i 1.425,90 KM na ime troškova postupka gospodinu Marinku Tomčiću.

6. Osnovni sud u Banja Luci izdao je 4. jula 2005, 12. decembra 2005. godine, 17. oktobra 2005. godine, 3. oktobra 2005. godine i 27. aprila 2006. godine rješenja o izvršenju.

7. Aplikanti su Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu Ustavni sud) podnijeli apelaciju zbog neizvršenja. Ustavni sud je 12. aprila 2006. godine, 14. marta 2006. godine, 9. maja 2006. godine i 13. decembra 2007. godine utvrdio postojanje povrede članka 6. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju u slučaju gospodina Milana Momića, gospodina Živana Anđića, gospođe Ismihane Kalem i gospodina Hašima Delića. Aplikanti nisu tražili nadoknadu, ali čak i da jesu, njihovo potraživanje bi najvjerojatnije bilo odbijeno (vidjeti, na primjer, odluke Ustavnog suda AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine, tacka 438; AP 557/05 od 12. aprila 2006. godine, tacka 195; AP 1211/06 od 13. decembra 2007. godine, tacka 79; te AP 244/08 od 8. decembra 2010. godine, tacka 37). Dana 24. juna 2009. godine, Ustavni sud je odbacio predmet gospodina Marinka Tomčića zbog promjene u okolnostima nastale nakon izmjena i dopuna Zakona o unutrašnjem dugu iz 2004. godine.

8. Gosp. Marinku Tomčiću su 22. decembra 2008. godine umjesto gotovine izdate državne obveznice na ime glavnog duga i zatezne kamate do 23. jula 2004. godine u skladu s relevantnim odredbama Zakona o unutrašnjem dugu iz 2004. godine (videti podnaslov Relevantno domaće pravo i praksa u daljem tekstu).

9. Dana 22. decembra 2011. godine, pravnosnažna presuda u predmetu gospodina Hašima Delića je u potpunosti izvršena isplatom u gotovini, a u martu 2012. godine pravosnažne presude u predmetima gospođe Milana

1. Konvertibilna marka ima isti fiksni tečaj u odnosu na euro kao i njemačka marka: 1 euro = 1,95583 KM.

Momića i Živana Anđića također su u potpunosti izvršene isplatom u gotovini.

10. Pravosnažna presuda donesena u korist gospođe Ismihane Kalem do danas nije izvršena.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

11. Presude koje se u ovom predmetu razmatraju spadaju u poseban pravni režim općih obveza Republike Srpske. Njihovo izvršenje je obustavljeno nakon 29. decembra 2003. godine sukladno Zakonu o privremenom odlaganju od izvršenja iz 2003. godine¹ i Zakonu o unutrašnjem dugu iz 2004. godine² do 7. aprila 2009. godine (tačka 13 u daljem tekstu). Sukladno Zakonu o unutrašnjem dugu iz 2004. godine, opšte obaveze, među ostalim, uključuju dug nastao kao rezultat pravosnažnih i izvršnih presuda domaćih sudova donesenih u parnicama pokrenutim protiv Republike Srpske u razdoblju između 20. juna 1996. godine i 31. decembra 2002. godine u ukupnom iznosu od 25.000.000 KM, s izuzetkom pravosnažnih presuda koje se odnose na ratnu štetu i staru deviznu štednju. Prema prvobitnom planu predviđenom tim Zakonom, glavni dug i pripadajuće zatezne kamate akumulirane do 23. jula 2004. godine, kada je Zakon stupio na snagu, su trebali biti isplaćeni državnim obveznicama. Trebali su biti isplaćeni u deset godišnjih obroka i ostvariti kamatu po godišnjoj stopi od 1,5%.

12. Premda je Ustavni sud prvobitno bio stava da ovakvo rješenje nije u skladu s članom 6. Konvencije i članku 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju (vidi odluku AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine), odlučio je da je ovo pitanje riješeno odlukom Ustavnog suda Republike Srpske od 15. januara 2009. godine, kojom su određene odredbe Zakona o unutrašnjem dugu iz 2004. godine proglašene neustavnima (vidi odluku AP 37/08 od 24. juna 2009. godine).

13. Dana 7. aprila 2009. godine, Zakon o unutrašnjem dugu iz 2004. godine izmijenjen je i dopunjen na način da će dug Republike Srpske proistekao iz pravosnažnih i izvršnih presuda, a koji predstavlja opšte obaveze, biti isplaćen u gotovini skupa s pripadajućim zateznim kamatama akumuliranim do momenta potpunog izvršenja.

U skladu s važećim planom izmirenja duga³, presude će se izvršavati u roku od pet godina počevši od 2010. godine, onim redom kojim su pristizale u Ministarstvo financija Republike Srpske i nakon što vjerovnici dostave

¹ *Zakon o privremenom odlaganju od izvršenja potraživanja iz budžeta Republike Srpske*, Službeni glasnik Republike Srpske (SG RS) br. 110/03 i 63/04.

² *Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske*, Službeni glasnik RS br. 63/04, 47/06, 68/07, 17/08, 64/08 i 34/09.

³ *Odluka o usvajanju Akcionog plana za izmirenje opštih obaveza po pravosnažnim i izvršnim sudskim odlukama*, Službeni glasnik RS broj 93/09.

potrebnu dokumentaciju. Što se tiče vjerovnika kojima su izdane državne obveznice, razlika u akumuliranim zateznim kamata im treba biti nadoknađena. Moguće je zaključiti sporazum s Ministarstvom financija i na taj način postići ranije izvršenje presude ako vjerovnik prihvati isplatu u godišnjim obrocima ili je voljan odustati od prava na dio duga na ime zateznih kamata. Izvršenje je također moguće ostvariti zaključenjem ugovora o naplati uzajamnih potraživanja između Ministarstva financija i vjerovnika.

PRAVO

14. Aplikanti su se žalili na neizvršenje pravosnažnih presuda domaćih sudova, kako je navedeno u tački 5 u prednjem tekstu. Pri tom su se pozivali na članak 6. Konvencije i članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

Relevantna odredba članka 6. glasi:

“Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ... svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.”

Članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju glasi:

“Svako fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”

I. SPAJANJE APLIKACIJA

15. S obzirom na zajedničku činjeničnu i pravnu pozadinu, Sud je odlučio spojiti ovih pet aplikacija u skladu s pravilom 42. stav 1. Pravila Suda.

II. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 6. KONVENCIJE I ČLANA 1. PROTOKOLA BR. 1 UZ KONVENCIJU

A. Dopuštenost

1. Podnesci strana u postupku

16. Vlada je bila stava da navedene aplikacije nisu dopuštene, jer su predmetne presude domaćih sudova već bile izvršene ili su trebale biti izvršene u kratkom roku sukladno odgovarajućem planu naplate.

17. Aplikanti se s ovom tvrdnjom nisu složili.

2. Ocjena Suda

(a) U odnosu na gospodu Milana Momića, Živana Anđića i Hašima Delića

18. Sud konstatira da su presude donesene u korist gospode Milana Momića, Živana Anđića i Hašima Delića nedavno u potpunosti izvršene (tačka 9. u prednjem tekstu).

19. S obzirom na tu činjenicu, nužno je razmotriti mogu li ovi aplikanti i dalje tvrditi da su žrtve u smislu članka 34. Konvencije. Sud je oduvijek bio stava da odluka ili mjera donesena u korist aplikanta u principu nije dovoljna da ga liši statusa žrtve izuzev ako su domaće vlasti priznale povredu prava koje aplikant navodi i osigurale odgovarajuću i dostatnu naknadu (vidjeti predmet *Scordino protiv Italije (br. 1)* [Veliko vijeće], br. 36813/97, tačka 180 i 193, ECHR 2006-V). Jedan od elemenata takve naknade je iznos koji su domaće vlasti dosudili (vidi predmet *Kudić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 28971/05, tačka 17, 9. decembra 2008. godine). Iako domaće vlasti doista jesu odmah priznale povredu prava, koja se navodi u ovom predmetu, aplikanti nisu bili u mogućnosti ostvariti nikakvu naknadu u pogledu zakašnjelog izvršenja presuda (tačka 7. u prednjem tekstu). Dakle, i dalje mogu tvrditi da su žrtve u smislu člana 34. Konvencije u odnosu na razdoblje tijekom kojeg nije došlo do izvršenja presuda (vidjeti predmet *Dubenko protiv Ukrajine*, br. 74221/01, tačka 36, od 11. januara 2005. godine).

20. Sud dalje konstatira da aplikacije nisu ni očito neutemeljene u smislu članka 35. stavak 3. točka a) Konvencije, niti su nedopuštene po bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga ih proglašava dopuštenim.

(b) U odnosu na gospodu Ismihanu Kalem i gospodina Marinka Tomčića

21. Sud konstatira da presude donesene u korist ovo dvoje aplikanta još nisu u potpunosti izvršene. Budući da ove aplikacije nisu očito neutemeljene

u smislu člana 35. stavak 3. tačka a) Konvencije, niti su nedopuštene po nekoj drugoj osnovi, nužno ih je proglasiti dopuštenim.

B. Meritum

1. U odnosu na gospodu Milana Momića, Živana Anđića i Hašima Delića

22. Aplikanti su u suštini smatrali da načelo vladavine prava, poštivanje kojeg je Bosna i Hercegovina preuzela na sebe ratificiranjem Konvencije, zahtijeva izvršenje svake presude bez odlaganja.

23. Vlada je tvrdila da su određena kašnjenja u izvršenju predmetnih presuda domaćih sudova bila nužna s obzirom na broj sličnih presuda domaćih sudova i veličinu javnog duga Republike Srpske.

24. Opšta načela o neizvršenju presuda domaćih sudova iznesena su u predmetu *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 41183/02, tačka 38-39, ECHR 2006-XII. Značajno je da je stav Suda da vlasti ne mogu navoditi nedostatak sredstava kao izgovor za neizmirenje duga na osnovu presude (vidi također *R. Kačapor i drugi protiv Srbije*, br. 2269/06 i drugi, tačka 114, 15. januara 2008. godine).

25. Sud konstatira da presude domaćih sudova koje su ovdje predmet razmatranja nisu izvršene u roku od šest do gotovo osam godina. Takva kašnjenja su se u prošlosti smatrala znatnim (*Jeličić*, naveden u prednjem tekstu, tačka 40; *Čolić i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, br. 1218/07 i drugi, 10. novembra 2009. godine, tačka 15; i *Runić i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, br. 28735/06 i drugi, 15. novembra 2011. godine, tačka 21). Sud ne nalazi nijedan razlog zašto bi odstupao od ove prakse.

26. Dakle, u odnosu na gospodu Milana Momića, Živana Anđića i Hašima Delića došlo je do povrede člana 6. Konvencije i člana 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

2. U odnosu na gospođu Ismihanu Kalem i gospodina Marinka Tomčića

27. Dok su aplikanti pozvali Sud da praksu iz predmeta *Čolić i drugi* primijeni na njihov predmet, Vlada je nastojala razlikovati ova dva predmeta. Vlada je smatrala da pravosnažne presude u konkretnom predmetu ne spadaju u kategoriju ratne štete, nego predstavljaju opšte obaveze Republike Srpske koje su isplaćene u gotovini u skladu s odgovarajućem planom izmirenja. Vlada je nadalje navela da s obzirom na veličinu javnog duga Republike Srpske, odlaganje izvršenja je bilo opravdano budući da bi u suprotnom bila ugrožena makroekonomska stabilnost i finansijska održivost.

28. Sud konstatira da je ovaj predmet sličan – iako ne i identičan – predmetu *Čolić i drugi* (gore citirano). Izvršenje pravosnažnih presuda koje

su ovdje predmet razmatranja također je odgođeno, a Zakon o unutrašnjem dugu iz 2004. godine je predvidio sličan plan izmirenja za obje vrste presuda: trebale su biti izvršene putem izdavanja državnih obveznica. Zakon o unutrašnjem dugu iz 2004. godine je izmijenjen i dopunjen tek 7. aprila 2009. godine, nakon presude Ustavnog suda Republike Srpske, na način da je omogućeno izvršenje presuda koje predstavljaju opće obveze u gotovini (tacka 13 u prednjem tekstu). No međutim, pravosnažne i izvršne presude donesene u korist gospođe Ismihane Kalem i gospodina Marinka Tomčića još nisu u potpunosti izvršene.

Sud dakle ne nalazi nijedan razlog zašto bi odstupio od prakse iz predmeta *Čolić i drugi*. Budući da pravosnažne presude koje se ovdje razmatraju još nisu u potpunosti izvršene, a ta situacija traje šest do gotovo osam godina, u odnosu na gospođu Ismihanu Kalem i gospodina Marinka Tomčića došlo je do povrede članka 6. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

29. Članak 41. Konvencije navodi:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dosuditi pravičnu naknadu povrijeđenoj strani.”

A. Šteta

30. Gospodin Milan Momić tražio je isplatu preostalog duga po presudi na ime materijalne štete i iznos od oko 25.000 eura na ime nematerijalne štete. Vlada je smatrala ova potraživanja nepotkrijepljenim. Sud konstatira da je u međuvremenu pravosnažna presuda u korist ovog aplikanta u potpunosti izvršena. Sud dakle odbija zahtjev za naknadu materijalne štete. Što se tiče nematerijalne štete, Sud smatra da je aplikant pretrpio određeni nematerijalni gubitak zbog povreda Konvencije koje je utvrđeno u ovom predmetu. Vršeci pravičnu procjenu, kao što zahtijeva članak 41. Konvencije, te imajući u vidu iznose dosuđene u predmetu *Čolić i drugi* (naveden u prednjem tekstu, tacka 21), Sud gospodinu Milanu Momiću dodjeljuje iznos od 1.500 evra na ime nematerijalne štete, kao i iznos eventualnog poreza zaračunatog na taj iznos.

31. Drugi aplikanti nisu tražili naknadu štete.

B. Troškovi i izdaci

32. Gospodin Milan Momić potraživao je iznos od 5.076,10 KM (oko 2.595 evra) za troškove i izdatke nastale tijekom postupka pred domaćim sudovima i ovim Sudom. Gospodin Hašim Delić podnio je svoj

zahtjev za naknadu troškova i izdataka u iznosu od 1.079 evra nakon roka koji je odredio Sud. Bez obzira na to, Sud će ga uzeti u razmatranje jer je, kako se čini, aplikant probio rok zbog kasne dostave pismena Suda. Vlada je smatrala da su traženi iznosi previsoki. Prema praksi ovog Suda, aplikant ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u onoj mjeri u kojoj se vidi da su bili stvarni i nužni i ukoliko je traženi iznos razuman (vidi, na primjer, *Iatridis protiv Grčke* (pravična naknada) [Veliko vijeće], br. 31107/96, tacka 54, ECHR 2000-XI).

33. Što se tiče gospodina Milana Momića, Sud konstatira da je aplikantov zastupnik podnio prvobitnu aplikaciju i, na zahtjev Suda, pisano izjašnjenje na jednom od službenih jezika Bosne i Hercegovine. Imajući na umu tarifu koju su utvrdile advokatske komore u zemlji, a koju Sud smatra razumnom u okolnostima ovog predmeta, aplikant ima pravo na iznos od oko 1.700 eura. Pored toga, Sud mu dodjeljuje i iznos od 100 evra za tajničke i druge troškove. Sud dakle u ovu svrhu dodjeljuje gospodinu Milanu Momiću iznos od ukupno 1.800 evra, kao i iznos eventualnog poreza zaračunatog na taj iznos.

Što se tiče gospodina Hašima Delića, Sud konstatira da je aplikantov zastupnik podnio prvobitnu aplikaciju i, na zahtjev Suda, pisano izjašnjenje na jednom od službenih jezika Bosne i Hercegovine. Dakle, troškovi i izdaci gospodina Hašima Delića trebaju biti nadoknađeni u potpunosti.

C. Zatezna kamata

34. Sud smatra prikladnim da se stopa zatezne kamate zaračuna po najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke, uvećanoj za tri posto.

IZ NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Odlučuje* da spoji aplikacije;
2. *Proglašava* aplikacije dopuštenim;
3. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. Konvencije i člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju zbog zakašnjelog izvršenja pravosnažnih presuda domaćih sudova u slučaju gospode Milana Momića, Živana Anđića i Hašima Delića;
4. *Presuđuje* da je došlo do povrede člana 6. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju zbog neizvršenja pravosnažnih presuda domaćih sudova u slučaju gospođe Ismihane Kalem i gospodina Marinka Tomčića;

5. *Presuđuje*

- (a) da tužena država u roku od tri mjeseca osigura puno izvršenje presuda domaćih sudova u slučaju gospođe Ismihane Kalem i gospodina Marinka Tomčića;
- (b) da tužena država u roku od tri mjeseca plati sljedeće iznose, koji će biti pretvoreni u konvertibilne marke prema tečaju na dan plaćanja:
 - (i) gospodinu Milanu Momiću 1.500 evra (hiljaduipetsto evra) i sve takse zaračunate na taj iznos, na ime nematerijalne štete;
 - (ii) gospodinu Milanu Momiću 1.800 evra (hiljaduiosamsto evra) i sve takse zaračunate na taj iznos, na ime troškova i izdataka; i
 - (iii) gospodinu Hašimu Deliću 1.079 evra (hiljaduisedamdesetdevet evra) i sve takse zaračunate na taj iznos, na ime troškova i izdataka.
- (c) da se po isteku navedena tri mjeseca pa do dana isplate na prednje iznose zaračunava obična kamata po stopi jednakoj najnižoj kreditnoj stopi Evropske centralne banke tokom perioda neizmirenja, uvećanoj za tri posto;

6. *Odbija* ostatak potraživanja aplikanata za pravičnom naknadom.

Sačinjeno na engleskom jeziku i objavljeno u pisanoj formi 15. januara 2013. godine u skladu s pravilom 77. st. 2. i 3. Pravila Suda.

Fatoş Aracı
zamjenik registrara

George Nicolaou
predsjedavajući